Scheii - cum s-au pripășit negustorii de la sud de Dunăre printre români

de Florian Saiu | 08 Oct 2024 • 06:20

Scheii (colocvial, șcheii, cu „ș”) - termen cunoscut în România mai ales sub forma Poarta Șcheilor (Brașovului) - constituie provocarea lingvistică de căpătâi a „Dicționarului cultural” de astăzi. Completată, bineînțeles, de alte câteva enigma de vocabular dezvăluite.

ULTIMA ORĂ

» Vezi toate știrile

Scheii - cum s-au pripășit negustorii de la sud de Dunăre printre români

10 decizii care ți-ar putea schimba viața

GALERIE FOTO **Putin, față în față cu președintele Iranului. Întâlnirea va avea loc în Turkmenistan**

3 zodii se vindecă de suferință pe 8 octombrie 2024

EXCLUSIV **Independentul Mircea Geoană, leafă de 240.000 de euro pe an de la NATO, în 2023. Candidează și fostul adjunct al SIE, Silviu Predoiu**

EDITORIALE

este numele dat de români slavilor sudici (cel mai adesea slavilor bulgari) la primele contacte cu aceștia. Formă veche românească pentru sclavus, slavus (în limba latină). În italiană: schiavo. După trecerea de la latina populară la română, scheau/schiao va fi întrebuințat vreme îndelungată la noi pentru slavii bulgari (înlocuit apoi cu numele de sârb/sârbi - în fapt, bulgari dinspre Serbia/sârbeni, într-o tălmăcire mai precisă, fiind vorba de șopi și bulgari din nord-vestul țării vecine - refugiați la nord de Dunăre -, tot astfel cum ardelenii vor fi socotiți ungureni).”

După căderea Târnovei…

În completare: „Scheii, asemenea aromânilor și grecilor, erau negustori vestiți (dar și constructori). Zonele în care ei poposeau pentru a-și vinde marfa, de la marginea unor cunoscute orașe (Brașov, Câmpulung Muscel etc.), deși locuite majoritar de români, le vor prelua numele. După căderea Târnovei în mâinile turcilor (1393), începând cu prima jumătate a secolului al XV-lea, mulți negustori schei vor prefera să locuiască în apropierea unor cetăți de la noi.”

Nici bulgari, nici sârbi

Fața nouă amăgitoare a politicii industriale
Raghuram G. Rajan

Viitorul societății depinde de educație - o investiție în educație, o investiție în viitor
Ciprian Demeter

Victoria în alegeri va fi încă un eșec
Daniel Apostol

noi au fost numiți de secole „sârbi”? Gheorghiță Ciocioi: „Ar părea o enigmă. S-a încercat, în veacul de pe urmă, să fie date mai multe explicații. Sud-dunărenii s-au numit într-o mică măsură schei (slavii din Brașov, Câmpulung...). Dar mai ales sârbi. Evident, nu erau sârbi, ci bulgari. Sau nu prea erau nici bulgari.” Atunci? „Pe unii îi știm din vremea lui Paul de Alep, care se mira de grădinile bine chivernisite ale bulgarilor de la Vidra. Cercetările etnologice de teren (nu sunt deloc puține, dar cine să ia aminte la ele, de-ar fi să pomenim doar de cele de după 1990 ale lui T. Balkanski) demonstrează limpede că majoritatea celor strămutați de la sud de Dunăre în Valahia (grădinari, dar și vițelari), unde au format mici cătune, proveneau, după grai, din vestul actualei Bulgarii, de la granița sârbă.”

Șopii, ungurenii Bulgariei

Se revendicau drept bulgari? „Nu chiar. Fiind șopi (minoritate disputată sângeros în ultimii 150 de ani între Bulgaria și Serbia, locuind în ambele țări, considerată chiar popor aparte), timoceni-slavi, macedo-slavi. Cu alte cuvinte, nu vorbeau limba bulgară (dialectul târnovean, oficial), ci dialectul macedonean (devenit ulterior limbă), ori

așadar, pe când Bulgaria nu exista ca stat. Dinspre Serbia este, în parte - doar, geografic -, asemănător cu termenul de ungurean de la noi. Din părțile Ardealului. Ori tot astfel cum se spunea Ungro-Vlahia.”

Sârbenii și migrația grădinărească

Tot aici: „Cu siguranță, sârbii (ori mai degrabă sârbenii - termenul sârbi/sârbeni aproape se confundă fonetic în graiurile slave locale ale zonei date) de la noi erau, totuși, mult mai aproape de bulgari ca limbă, decât de sârbi. Migrația grădinărească nu putea proveni în România, pe de alta parte, din Deliorman (partea de nord-est a Bulgariei), unde locuitorii majoritari erau turco-persani), din Câmpia Mariței, Rodopi, Munții Rilei... Satele de sârbi (ungurenii bulgarilor) de la noi își dovedesc limpede, până astăzi, locul de proveniență. Deloc greu de cercetat.”

Mai departe, cercetând „Dicționarul cultural” în dreptul unei expresii care a scris istorie în Balcani - „Capul plecat sabia nu-l taie!”: „La turci, proverbul - susțin unii români - ar fi cu totul pe dos: capul plecat va fi tăiat de sabie. - Nici pomeneală însă, în ultimul caz!”, aprecia etnologul Gheorghiță Ciocioi. Mai mult: „Ori poate că e vorba doar de o glumă la mijloc. Proverbul, așa cum îl știm, e la origine unul turcesc, răspândit la toate popoarele balcanice. După turci, își are începuturile în Coran (sunt nu puține studii despre proverbele turcești inspirate de Coran).” Amănunțit: „În turcă, sună astfel: Eğik başı, kılıç kesmez!, având exact înțelesul de la noi. Proverbul cunoaște mai multe variante (legate de îndurare la plecatul capului, netăierea gâtului etc.). Turcii au însă, da, și un proverb despre viclenia plecării capului cuiva. Un astfel de cap plecat/strâmb ar putea tăia/frânge multe săbii (eğri başı kılıç biçer).” Bine spus!

CITEȘTE PE ANTENA3.RO

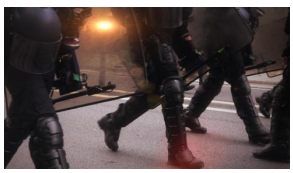

Copiii care au îngrozit Franţa. Autorităţile franceze sunt în alertă maximă după atrocităţile săvârșite de doi băieți de 14 și 15 ani

Nume cu înțeles uitat

cunoscut tuturor. Legat pe veci de faimoasa monastire a Argeșului. Semnificația numelui său, astăzi, ne scapă însă. Chiar dacă Neagoe e încă un nume prezent la români. Neagu, Neaga, Neguș, Negoiță etc. ne sunt și ele bine știute. Până mai ieri - primite la Botez; în zilele noastre, nume de familie. La bulgari, sârbi și macedoneni se întâlnesc mai cu seamă sub formele: Negoslav, Negoslava, Negoș, Neagul, Negul, Nego, Neagol, Neaga, Nega, Neguș, Neagula etc.”

Dispărut la români și la bulgari

Pe îndelete: „Numele întreg, întru început, a fost Negoslav, păstrat astăzi la sârbi (întâlnit destul de des), la bulgari și români fiind aproape dispărut de câteva veacuri, păstrându-se, în general, în forme prescurtate (așa cum au rămas Vlad de la Vladimir și Vladislav, ori Boris de la Borislav). Negoslav are înțelesul de cel ce prețuiește, iubește slava, cel ce ține la cinstea sa (urarea la Botez fiind: să fie slăvit cu aleasă cinstire), neguva tălmăcindu-se din limbile slave balcanice prin a avea grijă, a prețui, a hrăni, a ține la. Așadar, cel ce se ostenește să rămână curat, bucurându-se de cinste.” Nu în ultimul rând: „Neacșu vine din Neagoe, e un diminutiv.”

Pricop

„Inițial, nume de Botez. Dat celor născuți pe data de 8 iulie, de ziua Sfântului Mare Mucenic Procopie (Pricopie).”

Cuțaru

„Nume întâlnit în sudul țării. Provenit de peste Dunăre. Din dialectul kuț (bg.) - șchiop; kuțar - om șchiop. Kuțar, la bulgari, era un nume protector (și șchiop de s-ar naște, ori de-ar purta numele de Șchiopu’, să trăiască și fie sănătos), devenit mai apoi nume de familie. În unele cazuri, e vorba doar de o poreclă, cu înțelesul de șchiopea, șchiopârlanu’ - înregistrată în timp ca nume de familie.”

Vilea/Vila

„Nume rar, întâlnit la noi și în Balcani. Prescurtare din Vavila. Nume de sfânt din calendarul ortodox. Dat celor născuți în ziua pomenirii acestuia (4 septembrie). Vilea - masculin, Vila - feminin.”

general, în Ardeal pentru românii cu o astfel de îndeletnicire.”

Material secundar (cu foto 5)

Pastila de religie

Șiiții din Deliorman migrează spre Tirana?

La „Pastila de religie”, despre un grup etnic misterios, pripășit la sud de Dunăre: „După Athos (autonom) și Vatican (suveran), faimosul ordin musulman bektași (șiit), alungat de turci (sunniți și republicani) de pe Bosfor, e pe cale de a crea un stat la Tirana (cca. 10 ha. suprafață). Guvernul albanez e gata să recunoască noua entitate statală fără rezerve.”, remarca etnologul Gheorghiță Ciocioi. Cele din urmă lămuriri: „Adepții ordinului pot ciocni chiar un pahar cu vin și nu au obligația să meargă la Mecca. Cei mai mulți șiiți din Balcani se află în Deliorman (Bulgaria), în imediata apropiere a graniței cu România (în dreptul Bărăganului). Comunitatea șiită deliormăneană (bektași, kîzîlbași etc.) numără peste 300.000 de adepți, exilată fiind la Dunăre de către sultanii turci în jurul anului 1500.”

> *primele contacte cu aceștia. Formă veche românească pentru sclavus, slavus (lat.). În italiană: schiavo.”, Gheorghiță Ciocioi, etnolog*
>
> *„Scheii, asemenea aromânilor și grecilor, erau negustori vestiți (dar și constructori). Zonele în care ei poposeau pentru a-și vinde marfa (Brașov, Câmpulung Muscel etc.), deși locuite majoritar de români, le vor prelua numele.”, Gheorghiță Ciocioi*
>
> *„Dinspre Serbia este, în parte - doar, geografic -, asemănător cu termenul de ungurean de la noi. Din părțile Ardealului. Ori tot astfel cum se spunea Ungro-Vlahia.”, Gheorghiță Ciocioi*
>
> *„Cei mai mulți șiiți din Balcani se află în Deliorman (Bulgaria), în imediata apropiere a graniței cu România (în dreptul Bărăganului).”, Gheorghiță Ciocioi*
>
> *„Comunitatea șiită deliormăneană (bektași, kîzîlbași etc.) numără peste 300.000 de adepți, exilată fiind la Dunăre de către sultanii turci în jurul anului 1500.”, Gheorghiță Ciocioi*

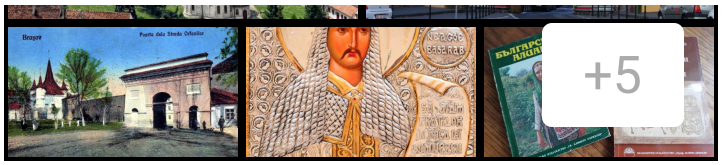

››› Vezi galeria foto ‹‹‹

Subiecte în articol: schei negustori dunăre romani

Urmăriți Jurnalul și pe Google News

TOP ARTICOLE PE JURNALUL.RO:

1. **De ce a respins CCR candidatura Dianei Șoșoacă? Iată MOTIVAREA judecătorilor**
2. GALERIE FOTO **Independentul Mircea Geoană, leafă de 240.000 de euro pe an de la NATO, în 2023. Candidează și fostul adjunct al SIE, Silviu Predoiu**
3. **Conferința România Inteligentă. România, pe primul loc în Europa la decese ce pot fi prevenite. Soluții pentru ca pacienții să aibă tratamente inovatoare**
4. **Israelul va lansa „în curând” operațiuni militare pe coasta libaneză**
5. **Conferinţa Naţională România Inteligentă. Rafila: O monitorizare mai eficientă a pacienților ar putea reduce costurile**

PARTENERI

autoritățile. Schema prin care Mădălina a păcălit statul cu 1,5 milioane de euro

Decizia Judecătoriei Sectorului 3

a fost acuzat de abuzuri. Profesorul a fost dus cu ambulanța la spital

ANTENA 3

Jungla din zgârie-nori. Imagini fabuloase din cea mai frumoasă clădire înaltă din lume aflată în Singapore

ANTENA 3

O femeie care a aplicat pentru un job a primit un răspuns ciudat, 48 de ani mai târziu

ANTENA 3

IPS Teodosie, despre mersul la sală: Cele mai bune exerciții fizice sunt mătăniile

PRESSALERT.RO

SCANDALOS Incompetența administrației Fritz a dus la pierderea unei finanțări europene de patru milioane de euro pentru Spitalul de Copii „Louis Țurcanu” UPDATE Reacția lui Fritz și replica directorului Ovidiu Adam

STIRILEKANALD.RO

Ea este Virginia, doctorița de la ATI care a fost aproape strivită de o șoferiță! Coincidență stranie, accidentul s-a produs după ce și-a înmormântat socrul

3DOTS.RO

Viorica Dăncilă, percheziționată pe Heathrow, pe vremea când era prim-ministrul României: ”Cea mai umilitoare postură în care m-am aflat vreodată”

WEBCAM LIVE ROMÂNIA